

Ville skjule. Da krigen gikk mot slutten planla svenske nazister å smugle ut Vidkun Quislings medarbeidere til Spania eller Argentina, avsløres det i boken.

FOTO: SCANDINAVIA

Svensker ville smugle ut norske nazister

1941 m.
24/18-01

I 1945 klekket svenske nazister ut en plan for å smugle tyskere, norske nazister og landsforrædere ut av Norge til Spania eller Argentina. Svenske nazister deltok i bestialsk tortur.

tipset Erlander om det politiske talentet Olof Palme. Et bindeledd som for ikke lenge siden ble brukt til å så tvil om Palmes politiske fortid.

Birgit Rodhe var et annet aktivt medlem i «Det Nye Sverige», etter krigen skiftet hun til Liberale Folkpartiet, og på slutten av 1970-tallet var hun skoleminister. Rolf Clarkson var riksdagsrepresentant fra 1969 til 1994. Før krigen var han med å stifte det naziorienterte Fosterländsk Enad Ungdom. Da han i Riksdagen traff en annen gammel nazisympatisør, Centerns P.O. Sundman, gikk Sundman opp i grunnstilling, gjorde nazihilsen og ropte «Mein Führer».

Aftenpostens korrespondent
HENRIK WIDTH
Stockholm

Brun fortid. Under krigen bisto svenske frontkjempere sine tyske oppdragsgivere. I kjelleren på det berømte Misjonshotellet i Trondheim hjalp minst to svenske gestapister til med å torturere norske motstandsmenn.

Samme Sundman kontaktet direkte etter krigen Clarkson for å få hjelp til å smugle tyskere og norske nazister fra Norge inn i Jämtland og videre sørover. Sundman viste kart over fluktrutene, men Clarkson, som da hadde forlatt politikken og stiftet familie, var ikke interessert. Flukt fra Norge via Sverige var en tre livliner for tapene nazister, forteller Schön.

Svenske riksdagsmenn hilste hverandre med Heil Hitler. Nazisympatisører ble statsråder. Forfatteren Bosse Schön har gravd i Sveriges brune fortid og funnene er sjokkerende. Ved hjelp statsminister Göran Persson har Schön fått adgang til Säpos hemmeligstemplede arkiver. Resultatet forelå i bokform i går: «Der jernkorset vokser».

Groteske handlinger

I boken vil Schön avlive myten om at svenske SS-soldater ikke så nazismens bestialitet. Av Säpos rapporter fremgår det at

Feide igjen sporene

Siden Sverige ikke var okkupert kom aldri et oppgjør med nazister og fascistiske medløpere. Med freden flyttet de nazistene

Var nazist. FOTO: SCANPIX

Ragnar Edenman var med
Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2
på å stifte «Det Nye Sverige»
i 1930. Senere ble han sosial-
demokratisk kirke- og under-
visningsminister.

Var nazist. FOTO: SCANPIX

Birgit Rodhe var medlem i
«Det Nye Sverige». Etter kri-
gen ble hun med i det Libe-
rale Folkpartiet, og ble skole-
minister.

Var nazist. FOTO: SCANPIX

Rolf Clarkson stiftet nazi-ori-
entert parti før krigen. Han
var riksdagsrepresentant fra
1969 til 1994.

Observerte. Svenske SS-soldater var vitner til at
kamerater mishandlet og drepte jøder. Bildet er fra konsentra-
sjonsleiren Buchenwald. FOTO: SCANPIX

Sjokkerer. Forfatteren Bosse
Schön har gravd i Sveriges brune fortid og funnere er
sjokkerende. FOTO: LARS NYBERG/PRESSENS BILD

svenske nazister tok aktivt i
utryddelsesaksjoner mot barn,
unge og gamle. – Øyenvitneski-
ringene er mange, og poli-
skrev ned det de orket. Men det
var aldri aktuelt å rapportere om
tortur i Trondheim til norske
myndigheter eller utlevere sol-
datene for rettsforfølgelse i Nor-
ge, sier Schön.

Blant det som avsløres er be-
retningen til en kjøpmannssønn
fra Borås som var øyenvitne da
tusenvís av jøder ble slaktet.
Han så kamerater som tvang jø-
der til å slå hverandre ihjel med
de spader de deretter måtte gra-
ve massegraver med. Han så
andre kamerater rive skrekks-
lagne spebarn i filler. En mann
fra Öland er den eneste av de
svenske SS-veteranene som i
dag erkjenner at han var vitne til
en massehenrettelse av jøder
utenfor Rostov i 1942.

Både under og etter krigen ble
svensker som var i tysk tjeneste
sett på som en sikkerhetsrisiko.
Etter krigen ble hjemvendte
frontkjemper avhørt, fikk sine
brev åpnet og Säpo skygget de
viktigste. – Det er fortsatt noen
som overvåkes, sier Bosse Schön
til Aftenposten. Men Säpos arkiv
har inntil nå vært lukket for inn-
syn. – Neste år kommer en ny lov
som vil åpne Säpos arkiv frem til
1950, fortsetter Schön.

Palme og Erlander

Mange svenske medløpere og
nazisympatisører gled etter kri-
gen ubemerket inn i de demo-
kratiske partier. Ragnar Eden-
man var en dem. I 1930 var han
med på å stifte fascistorganisa-
sjonen «Det Nye Sverige». Se-
nere ble han sosialdemokrat, var
blant annet kirke- og undervis-
ningsminister og fra 1967 til 1980
fylkesmann i Uppsala. Ragnar
Edenman var en av statsminis-
ter Tage Erlanders mest fortrolle
medarbeidere, av mange an-
sett som et partilederene. På
1950-tallet var det Edenman som

neten. Det var ingen som ønsket
hevning eller revansj. Rettssaker
mot landsforrædere ville bare
«rive opp alt ugross fra ufredens
år», skriver Schön. Ingen ønsket
å se tilbake. Forfatteren mener
at alt for mange innen politikk og
næringsliv hadde for mye å vinne
ved å tie. De mest fremsynte
snudde kappen med vinden al-
lerede etter tyskernes nederlag
ved Stalingrad. «De rodde over
og gjemte seg i bondeforbund el-
ler sosialdemokratiet..», skriver
Bosse Schön på kronikkplass i
Dagens Nyheter. Roerne feide
igjen sporene og stjal bilder ut av
offentlige arkiv. Den kalde krigen
bidro til å gi historien en ny om-
dreining, ingen var interessert i
fortiden. «Derfor er også våre
skap fylt av skjeletter», påpeker
forfatteren.

Forfatteren mener det er vik-
tig å fortelle svensker flest hva
som virkelig skjedde under krigs-
årene. – Den eneste muligheten
for å bli trodd er å publisere navn
og hva nazistenes medløpere bå-
de ute og hjemme virkelig gjorde,
sier Schön, hvis ikke vokser revi-
sjonismen og historieforfalsknin-
gen frem.

KZ-leire i Sverige

Bosse Schön oppfordrer stats-
minister Göran Persson til å
oppnevne en gruppe historikere
som kan intervju de 36 forhen-
værende svenske nazisoldater
som fortsatt er i live. Man bør og-
så snakke med «hjemme-nazis-
tene» som var innblandet i pla-
nene om å utrydde 8000 svenske
jøder. Det skulle bygges konsent-
rasjonsleire på Gotland og i Sjö-
bo.

– Noen burde undersøke det
faktum at det sitter og har sittet
en mengde tidligere nazister og
fascister i Sveriges Riksdag. Det-
te kan være en medvirkende år-
sak til at det har vært så stille i
Sverige, sier forfatter og journa-
list Bosse Schön.

henrik.width@aftenposten.no